

**Міністерство освіти і науки України
Маріупольський державний університет**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
З УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ
НА ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЯХ
ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
В МАРІУПОЛЬСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ**

Київ - 2023

Методичні рекомендації з упровадження елементів дуальної освіти на педагогічних спеціальностях другого (магістерського) рівня вищої освіти в Маріупольському державному університеті. Київ: МДУ, 2023. – 9 с.

Розробники:

Задорожна-Княгницька Леніна – доктор пед. наук, професор, декан психолого-педагогічного факультету;

Голюк Оксана – кандидат пед. наук, доцент, в.о.завідувача кафедри педагогіки та освіти;

Демідова Юлія – кандидат пед. наук, доцент, в.о.завідувача кафедри дошкільної освіти

© Задорожна-Княгницька Л.

© Голюк О.

© Демідова Ю.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Методичні рекомендації з упровадження елементів дуальної освіти (далі – Методичні рекомендації) визначають орієнтовний порядок та організаційно-педагогічні умови реалізації освітнього процесу з елементами дуальної освіти для здобувачів другого (магістерського) рівня, які навчаються за педагогічними спеціальностями (012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта, 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)) у Маріупольському державному університеті (далі – Університет).

Методичні рекомендації розроблено відповідно Законів України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014); «Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття вищої освіти» (розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 660-р); наказу МОН «Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти» (від 12.12.2019 № 1551); проєкту «Положення про дуальну форму здобуття вищої та фахової передвищої освіти» (2022), «Положення про організацію освітнього процесу в Маріупольському державному університеті» (2020) та інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері освіти та професійної діяльності фахівця, з метою посилення практичної складової підготовки здобувачів вищої освіти та забезпечення якості освіти на рівні сучасних вимог.

Основні терміни:

Дуальна форма здобуття вищої освіти – це спосіб здобуття освіти здобувачами денної форми, що передбачає навчання на робочому місці на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації обсягом від 25 відсотків до 60 відсотків загального обсягу освітньої програми на основі договору. Навчання на робочому місці передбачає виконання посадових обов'язків відповідно до трудового договору.

Елементи дуальної освіти – це спосіб здобуття вищої освіти студентами освітніх програм педагогічних спеціальностей денної форми навчання другого (магістерського) рівня, що передбачає навчання на робочих місцях у закладах дошкільної/початкової/загальної середньої освіти (далі – закладі освіти) для набуття певної кваліфікації обсягом 25% (23 кредити) від загального числа кредитів, передбачених освітньою програмою підготовки магістра.

Окремий навчальний план – навчальний план для освітньої програми з елементами дуальної освіти, що охоплює весь період реалізації ОП і має відповідати вимогам щодо забезпечення належної тривалості практичного навчання, передбаченим для дуальної форми здобуття вищої освіти. Такий навчальний план передбачає збільшення обсягів практичної складової, чергування циклів теоретичного та практичного навчання в МДУ та в закладі дошкільної / початкової / загальної середньої освіти (далі – заклад освіти), а також безпосередню участь роботодавців у формуванні та реалізації освітньої програми та складових навчального плану.

Договір про професійну підготовку з використанням елементів дуальної освіти – двостороння угода, яка укладається у письмовій формі та регламентує відносини між здобувачем вищої освіти, Університетом та закладом освіти з метою організації освітнього процесу з елементами дуальної освіти.

Метою впровадження елементів дуальної освіти є підвищення якості підготовки здобувачів вищої освіти до професійної діяльності.

У межах освітнього процесу з використанням елементів дуальної освіти реалізується студентоцентризований підхід шляхом орієнтації на задоволення очікувань здобувачів вищої освіти щодо успішної роботи за фахом, спрямовується на формування в них сучасних знань практичного характеру, умінь і навичок професійної діяльності та командної роботи на робочих місцях і у виробничому середовищі, підвищення готовності, полегшення та пришвидшення переходу випускників зі сфери професійної підготовки до сфери трудової діяльності, а також підвищення в цілому їх конкурентоспроможності на ринку праці.

Відповідно Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття вищої освіти основними результатами впровадження дуальної форми здобуття вищої освіти є такі:

- розширення та вдосконалення практичної спрямованості освітньої програми із збереженням достатнього рівня теоретичної підготовки;
- забезпечення взаємозв'язку та взаємовпливу різних систем (освіта і виробництво, освіта і наука, наука і виробництво) для впровадження важливих змін, спрямованих на підвищення якості освіти;
- підвищення якості підготовки фахівців відповідно реальних вимог ринку праці та забезпечення підготовки кваліфікованих фахівців для національної економіки;
- посилення ролі роботодавців та їх об'єднань у системі підготовки кваліфікованих фахівців від формування змісту освітніх програм до оцінювання результатів навчання;
- модернізація змісту освіти з метою приведення його у відповідність сучасному змісту професійної діяльності;
- підвищення рівня конкурентоспроможності випускників закладів вищої освіти в умовах глобалізації та сприяння підвищенню рівня зайнятості молоді;
- скорочення періоду адаптації випускників закладу вищої освіти до професійної діяльності;
- розроблення (оновлення) професійних стандартів/ кваліфікаційних характеристик;
- підвищення мотивації здобувачів вищої освіти до навчання.

Підготовка фахівців з елементами дуальної освіти передбачає встановлення рівноправного партнерства Університету, роботодавців, студента з метою набуття здобувачами освіти досвіду практичного застосування компетентностей та їх адаптації в умовах професійної діяльності.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Навчання з елементами дуальної освіти передбачає реалізацію освітнього процесу у двох місцях – в Університеті та в закладі дошкільної, початкової, загальної середньої освіти. Здобуття вищої освіти за дуальною формою організовується для спеціально сформованих груп або окремих здобувачів.

Ініціювати переговори щодо впровадження елементів дуальної освіти може як Університет, так і роботодавці (заклади дошкільної / початкової / загальної середньої освіти). Здобувачі вищої освіти можуть сприяти налагодженню співпраці між Університетом та роботодавцями.

Етапи запровадження елементів дуальної освіти:

- прийняття спільного з роботодавцем рішення про запровадження елементів дуальної освіти, (конкурсний) відбір здобувачів вищої освіти, які навчатимуться з елементами дуальної освіти;
- визначення координаторів від сторін і підготовка документів;
- підписання двостороннього договору про впровадження елементів дуальної освіти;
- погодження координаторами цілей і програми підготовки з елементами дуальної освіти;
- підписання двостороннього договору про підготовку фахівця;
- підписання трудової угоди зі здобувачем;
- підготовка наказу на направлення на навчання з елементами дуальної освіти.

Договір про впровадження елементів дуальної освіти між Університетом і закладом освіти укладається та офіційно підписується ректором Університету та керівником закладу освіти протягом першого навчального семестру, але не пізніше, ніж за місяць до початку наступного семестру.

Зміст договору про впровадження елементів дуальної освіти, що укладається між Університетом і закладом освіти містить у собі такі елементи:

- порядок працевлаштування здобувача вищої освіти та оплати його праці;
 - обсяг та очікувані результати навчання здобувача вищої освіти на робочому місці;
 - зобов'язання Університету та роботодавця в частині виконання здобувачем вищої освіти індивідуального плану на робочому місці;
 - порядок оцінювання результатів навчання, здобутих на робочому місці.
- погоджений навчальний план з елементами дуальної освіти та графік чергування періодів теоретичного і практичного навчання, який відповідає потребам і можливостям роботодавця та цілям підготовки.

Для координації зусиль Університету й закладу освіти щодо реалізації елементів дуальної освіти визначаються такі особи:

- куратор – викладач випускової кафедри, на якого покладаються обов'язки з організаційного, методичного та документального супроводу

освітнього процесу з елементами дуальної освіти (години, призначені для координації діяльності випускової кафедри Університету та закладу освіти входять до загального навантаження викладача у розділі «Організаційна робота» з розрахунку 30 годин на один семестр на одного здобувача освіти);

– координатор від роботодавця – призначений керівником закладу освіти працівник, який відповідає за забезпечення належної взаємодії між закладом освіти та Університетом, виконання закладом освіти взятих зобов'язань, організаційний супровід навчання за дуальною формою здобуття освіти;

– наставник – педагог закладу освіти, який допомагає здобувачу вищої освіти реалізовувати індивідуальний навчальний план на робочому місці та сприяє адаптації здобувача освіти до робочого місця (оплата праці наставника здійснюється Університетом на умовах погодинної оплати з розрахунку 60 годин на один семестр на одного здобувача освіти).

3. ПЛАНУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ЕЛЕМЕНТАМИ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Упровадження елементів дуальної освіти розпочинається з II навчального семестру, визначається випусковою кафедрою і погоджується з зацікавленими закладами дошкільної / початкової / загальної середньої освіти. Елементи дуальної освіти впроваджуються в освітній процес у межах викладання обов'язкових навчальних дисциплін циклу професійної та практичної підготовки.

Навчальне навантаження здобувача вищої освіти розподіляється між навчанням в Університеті та на робочому місці у закладі освіти залежно від особливостей освітньої програми.

Для організації освітнього процесу з елементами дуальної освіти на другому магістерському рівні за педагогічними спеціальностями використовується часткова модель: частина теоретичного навчання покривається за рахунок виконання визначених видів роботи під контролем наставника у закладі дошкільної, початкової, загальної середньої освіти (3 23 кредитів, виділених на навчання з елементами дуальної освіти, 12 кредитів здобувач вищої освіти має виконати у II семестрі та 11 кредитів – у III).

Університет відповідає за реалізацію освітньої програми в повному обсязі. Роботодавець, який є партнером у впровадженні елементів дуальної освіти, відповідає за реалізацію програми навчання на робочому місці.

Оцінювання рівня сформованості у здобувачів вищої освіти компетентностей, передбачених освітньою програмою, проводиться представниками Університету та роботодавців.

Для реалізації освітньої програми з елементами дуальної освіти випусковою кафедрою Університету розробляються:

– окремий навчальний план, що охоплює весь період реалізації освітньої програми і має відповідати вимогам щодо забезпечення належної тривалості практичного навчання;

– графік освітнього процесу, що передбачає чергування періодів навчання

в закладі освіти і на робочому місці;

– відповідне методичне забезпечення освітніх компонентів.

Особливості організації освітнього процесу з елементами дуальної освіти відображаються у:

1) навчальному плані:

– як зміна розподілу загального обсягу кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) за формами організації освітнього процесу (співвідношення аудиторного та позааудиторного навчального навантаження);

– шляхом введення освітніх компонентів (дисциплін, практик, курсових робіт/проектів тощо), пов'язаних з особливостями діяльності закладу дошкільної / початкової / загальної середньої освіти і виконанням трудових обов'язків на робочому місці, або додаткової практичної підготовки до частини навчального плану, що формується за вибором здобувача;

2) робочих програмах дисциплін – як посилення практичної спрямованості змісту, збільшення обсягу практичних і лабораторних занять, що можуть проводитися викладачами Університету у закладах дошкільної, початкової, загальної середньої освіти, частки завдань практичного характеру, що виконуються самостійно тощо.

Атестація осіб, які навчаються з елементами дуальної освіти, здійснюється відповідно до вимог освітньої програми. Двостороннім договором може бути передбачене погодження теми та завдань кваліфікаційної роботи з конкретним закладом дошкільної / початкової / загальної середньої освіти, введення до складу Екзаменаційної комісії Університету його представників.

Інформація про здобуття вищої освіти з елементами дуальності по завершенню навчання зазначається у додатку до диплома європейського зразка.

4. ПЕРЕВЕДЕННЯ НА НАВЧАННЯ З ЕЛЕМЕНТАМИ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ

На навчання з елементами дуальної освіти переводяться здобувачі, які виявили особисте бажання та уклали трудову угоду з роботодавцем (керівництвом закладу дошкільної / початкової / загальної середньої освіти).

Здобувач вищої освіти може самостійно знайти робоче місце для навчання та сприяти встановленню співпраці між Університетом і закладом освіти для організації навчання з елементами дуальної освіти. За цих обставин Університет і заклад освіти укладає двосторонній договір, а здобувач вважається таким, що пройшов процедуру відбору.

Після підтвердження закладом освіти готовності забезпечити навчання на робочому місці конкретному здобувачеві здійснюється переведення здобувача на навчання з елементами дуальної освіти. Підставами для такого переведення є заява здобувача.

5. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

З ЕЛЕМЕНТАМИ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Університет в особі випускової кафедри:

- забезпечує теоретичну підготовку, цілісність освітньої програми навчання, відповідність стандартам вищої освіти та професійним стандартам, несе відповідальність за якість підготовки здобувачів вищої освіти;
- має право спільно з закладами дошкільної, початкової, загальної середньої освіти визначати освітні програми, за якими організовується освітній процес з елементами дуальної освіти;
- враховує пропозиції закладів освіти щодо освітніх програм, навчальних планів та освітніх компонентів освітніх програм;
- відповідає за налагодження співпраці з роботодавцями, а також подальшу ефективну взаємодію всіх сторін;
- забезпечує супровід навчання здобувача вищої освіти на робочому місці в конкретному закладі освіти, разом з їх представниками приймає звітність та оцінює результати.

Заклад дошкільної / початкової / загальної середньої освіти:

- може ініціювати налагодження співпраці із Університетом щодо підготовки фахівців з елементами дуальної освіти;
- разом із Університетом бере участь у розробленні та затвердженні освітніх програм та навчальних планів, навчально-методичного забезпечення освітніх компонентів;
- забезпечує дотримання встановлених законодавством вимог з охорони праці;
- оцінює разом із Університетом результати навчання згідно з вимогами освітньої програми;
- надає необхідні ресурси та інформаційні матеріали для виконання роботи, створює необхідні умови і можливості для виконання здобувачем вищої освіти практичної частини навчального плану;
- у разі необхідності створює умови для підвищення професійного рівня працівників, що здійснюють навчання здобувачів вищої освіти.

Здобувач вищої освіти повинен:

- відповідально ставитися до виконання навчального плану згідно з графіком навчального процесу відповідно до цілей та завдань навчання на робочому місці;
- дотримуватися правил внутрішнього трудового розпорядку закладу освіти;
- дотримуватися правил охорони праці, виробничої санітарії, гігієни праці і протипожежної охорони;
- нести матеріальну відповідальність за обладнання та майно відповідно до укладеного договору;
- своєчасно на належному рівні виконувати завдання, покладені на нього під час навчання на робочому місці, та індивідуальні завдання згідно з навчальним планом.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналітичний звіт за результатами першого року проведення експерименту із запровадження пілотного проєкту у закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття вищої освіти відповідно до наказу МОН від 15.10.2019 №1296 «Щодо запровадження пілотного проєкту у закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття вищої освіти» / О. Давліканова, Т. Іщенко, А. Чайковська. Київ, 2020. 96 с.
2. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 №2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 №1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
4. Закон України «Про фахову передвищу освіту» від 06.06.2019 №2745-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 №660-р. «Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття вищої освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80#Text>
6. План заходів з реалізації Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття вищої освіти, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03.04.2019 №214. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2019-%D1%80#Text>
7. Наказ Міністерства освіти і науки України від 13. 02.2019 №175 «Про затвердження складу робочої групи з реалізації I та II етапів Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття вищої освіти»
8. Наказ Міністерства освіти і науки України від 15 жовтня 2019 р. №1296 «Щодо запровадження пілотного проєкту у закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття вищої освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-zaprovadzhennya-pilotnogo-proektu-u-zakladah-fahovoyiperedvishoyi-ta-vishoyi-osviti-z-pidgotovki-fahivciv-za-dualnoyu-formoyu-zdobuttya-osviti>